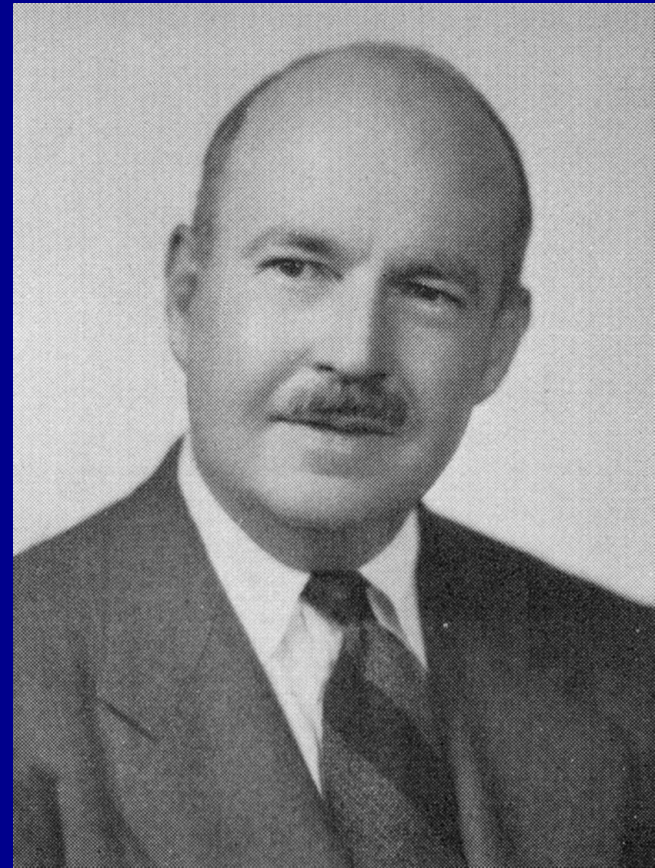

Пето предавање

Парсонсова теорија стратификације

Талкот Парсонс (1902-1979)

- дипломирао биологију 1924;
- у САД социологија хиперемпиристичка: Маркс прокажен, Вебер непознат.
- последипломске студије на ЛШЕ 1924-25.
- ради докторску дисертацију у Хајделбергу, слуша Алфреда Вебера, Карла Манхајма и др.²

Парсонсов докторат

- Први пут чује за Вебера 1925.
- Дисертација: *Схватања капитализма у савременој немачкој литератури* (1926)
- Основна тема дисертације Вернер Зомбарт и Макс Вебер.

MAX WEBER
THE PROTESTANT ETHIC
AND THE
SPIRIT OF CAPITALISM

TRANSLATED BY
TALCOTT PARSONS
Tutor in Economics, Harvard University

WITH A FOREWORD BY
R. H. TAWNEY

NEW YORK:
CHARLES SCRIBNER'S SONS
LONDON:
GEORGE ALLEN & UNWIN LTD.

Популаризација Вебера

- Предаје социологију на Харварду 1927-1973.
- 1930. објављује превод Веберове *Протестантске етике*.
- 1947. објављује превод главних делова *Привреде и друштва*.

«Хобсова недоумица»

- *Структура друштвеног деловања* (1937): синтеза Вебера, Диркема и Парета.
- Главно питање: како је могућ поредак (друштво) састављен од егоистичких делатника?

Вредности

- Друштво је *заједница*, а она увек почива на *вредностима*.
- Већина наших вредности везана је за неки сентимент – љубав, оданост, наклоност, поштовање, дивљење итд.
- Сентимент је несводљив на тржиште, материјалност или економску прорачунљивост.

Вредносни поредак

- Ако би вредности биле само личне, друштво не би било могуће.
- Мора да постоје и општије вредности – лојалност заједници, осећање дужности, осећање за правду итд.
- Нормативну структуру неког друштва чини склоп најопштијих, мање општих и појединачних вредности.

Вредносни поредак

- Нормативни поредак – решење Хобсове недоумице.
- Људи су слободни у деловању, али су детерминисани вредностима којима се руководе.
- Вредности одржавају поредак.

Формализација вредности

- Основ поретка није Хобсов друштвени уговор већ “предуговорне заједничке вредности”.
- Главне борбе у сваком друштву воде се око поштовања, тумачења и примене вредности.
- Данас су вредности (делимично) формализоване: устав и закони.

Нормативни ауторитет

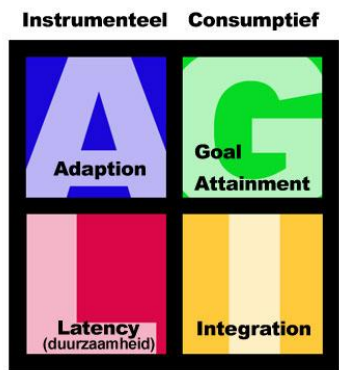

- Свако друштво има врховни нормативни ауторитет.
- Он разрешава нормативне спорове.
- Само делимично почива на сили, више на угледу и поверењу.
- Поверење у поредак у САД јесте поверење у Врховни суд.

Друштвени систем (1951)

- Плурализам узрочности: нема једног, одлучујућег узрока.
- Нема ни монистичке теорије (материјализам, идеализам, биологизам, психологизам, социологизам, културализам...).
- Више је системских узрока, могућа повремена доминација једног.

A-G-I-L 1953.

- “четворофункционална парадигма” П-П-У-О: прилагођавање, постизавање, укључивање и очување.
- Друштво је међуоднос 4 подсистема: привреде, политике, вредности и норми.
- Друштвено деловање је учинак 4 делатна система: организма, друштва, културе и личности.

Стратификација

- *Аналитички приступ теорији друштвене стратификације (1940).*
- *Измењени аналитички приступ теорији друштвене стратификације (1953).*
- Вредносни поредак влада над стварносним.
- Потребе друштва преточене су у вредности, из којих израста систем стратификације.

Дефиниција

- Појединци су рангирани по томе колико испуњавају основне вредности.
- “Стратификација у свом аспекту вредновања јесте рангирање јединица у неком друштвеном систему у складу са мерилима заједничког система вредности”.

Ређање јединица на основу 3 својства

- *квалитети*: предиспозиције пожељног понашања (часност, поштење, пожртвованост...);
- *постигнућа*: успешан учинак деловања (херојско дело, мноштво деце...);
- *поседи*: имају употребну (земља, фабрике) или симболичку (новац) вредност, једино преносиво својство.

Одступања

- Функционално мање важни појединци могу бити на вишем рангу поседовања од функционално значајнијих.
- Неће сви људи у неком друштву бити ранговани искључиво на основу заједничких вредносних мерила.
- Раскорак нормативног и стварног, учинак моћи.

Меритократија

- Систем је онолико успешан колико успешно поткрепљује наградама оно деловање (или актере) који су у складу са његовим основним вредностима

Пожељно системско деловање

Има две стране:

- успешност остваривања циљева (техничка страна) ;
- приврженост систему (институционална или идеолошка страна).

На основу оба мерила систем даје награде.

Награде

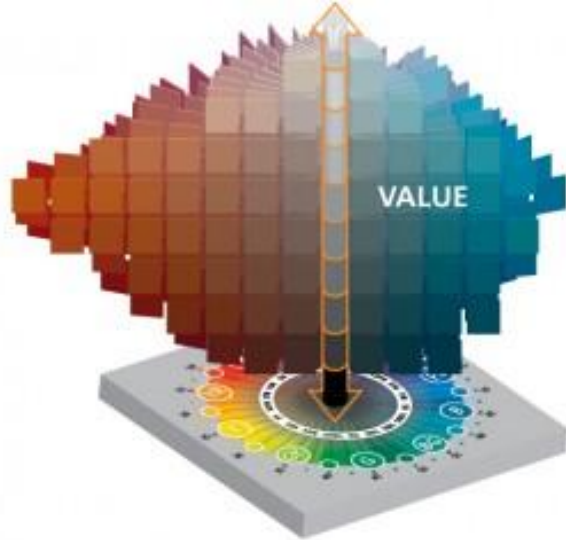
- Награде су симболичке (статус) и материјалне.
- Висина дохотка је груб, али и даље најбољи показатељ положаја појединца и породица у слојевитости.

Награђивање у САД

Врши се помоћу два система:

- *Преко тржишта:* људи новчано награђују рад који им је неопходан. Што је рад више награђен, друштвено је потребнији.
- *Преко установа:* држава усмерава средства у оне области у којима би, под тржишним условима, она мање пристизала – школство, здравство, социјално и пензијско осигурање.

Стратификација

- Анализа стратификационе структуре неког друштва заправо је разматрање његовог система вредности.
- Вредносни систем донекле је осликан у стратификационој пирамиди.
- Ипак, јединице система су често имућне на основу наслеђа (приписивања), а не функционалног значаја (постигнућа).

Класа

- Само један од облика друштвене слојевитости.
- Почива на *класном статусу* – “ранг у стратификационом систему који се може приписати појединцу на основу његових сродничких веза које га повезују с јединицом у класној структури”.

Типови слојевитости

Дуж са два краја:

- На једном крају се налазе *затворени кастински системи*: једино мерило класног статуса је *породично порекло* и никаква постигнућа не могу изменити ранг појединца.
- На другом крају су системи *једнаких изгледа'*: главно мерило је *постигнуће*, а породично порекло је безначајно.

Систем једнаких изгледа

- Тешко га је остварити све док постоји тако снажни статусни амортизер каква је *породица*:
- “Апсолутна једнакост изгледа неспојива са било каквом позитивном солидарношћу породице”

Изглед стратификације

Зависи од доминантног вредносног обрасца.

- Чврсто повезани вредносни образац, са поретком чија је функција одржавање врховних вредности, даје структуру са јасно рашчлањеним основним слојевима.
- Пример: средњовековно европско друштво.

Изглед стратификације

- Лабаво повезан вредносни образац, са поретком чија је функција прилагођавање, даје мноштво прелазних слојева.
- Пример: савремено америчко друштво.

Изглед стратификације

СБЫЛИСЬ МЕЧТЫ НАРОДНЫЕ!

- Циљно усмерени вредносни образац, са поретком који обезбеђује инструментализацију целог друштва, даје сужену лествицу стратификације.
- Пример: совјетско друштво.

Изглед стратификације

- Вредносни образац чији је циљ интеграција, као и поредак који преферира стабилност, даје истанчану али тешко променљиву хијарархију јединица.
- ²⁰⁰⁶ Пример: кинеско друштво.

Стратификација у САД

- Људи су ранжирани углавном према производњи цењених робара и услуга.
- Основ друштвеног награђивања су *занимања*.
- *Виша занимања*: занимања која су се успела професионализовати (комора, цех).

Стратификација у САД

- Професионалне улоге, у складу са својим функционалним значајем, повлаче одговарајући доходак и дају јасну хијерархију стратификације.
- постоји склад између *статуса занимања* на стратификционој лествици и *награђивања* професионалних улога.

Стратификација у САД

- Начин рангирања преко занимања допуњен је системом сродства, етничке припадности, заједнице становања, политичког удружења итд.
- Наслеђе у америчком друштву ипак игра мању улогу него у свим осталим системима.

Стратификација у САД

Три основне класе.

- Горња класа: успешни пословни свет и угледна високообразована занимања (лекари и адвокати).
- Средња класа: беле крагне
- Доња класа: радници (плаве крагне).

Стратификација у САД

- Између класа не постоје јасне границе.
- пуно прелазних типова: слабо плаћене беле или добро плаћене плаве крагне, итд.
- Границе између средње и више, односно између ниже и средње класе *разливане.*

Стратификација у САД

Носећа стратификациона структура
нису класе већ *струке* (професије).

Ко има водећу улогу у организацији рада?

- Средњи век: племство.
- 19. век: капиталистички предузетници.
- Данас: виша занимања (струке).

Две основне врсте стручњака

- Образовне струке: наставници и професори.
- Примењене струке: лекари и правници.

Обезбеђују ширење и заштиту вредности као што су рационализам и универзалност.

Имају велики интегративни значај за
одржање система.

Струке

Преко струка се врши расподела награда према функционалоном значају постигнућа.

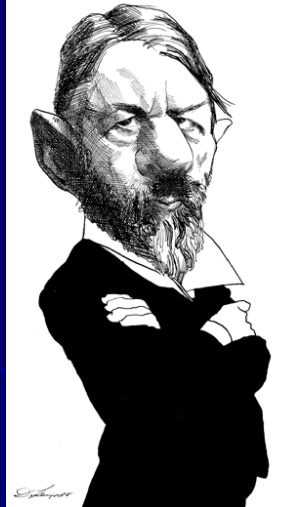
Струке су мотор функционалне (успешне) стратификације.

Струке

Струке се постале стварни управљачи друштвом. Оне су тумачи главних друштвених вредности:

- лекари → здравље,
- правници → право,
- друштвени научници → прогрес
- новинари → истина
- модисти → лепо, итд.

Струке

- Марксисти: стручњаци се могу придобити за савез са радништвом.
- Парсонс: "више струке" су постале господари и радника и капиталиста.
- Маркс: будућност припада радништву.
- Вебер: будућност припада администраторима.
- Парсонс: друштво је већ сада у власти струка.